

Zgodovinske pisma.

Drugo pismo.

O imenu „Koroško“, in „Gorotan“.

Ime „Koroško“ se je menda začelo, ko ni bilo že več Vlahov (Galov) ne na Koroškem ne na Krajnskem, — torej to ime ne bode vlaško; kaže se velikoveč slovensko (krajnsko) od gora, goruša, gorjuša; zadnje dvoje pomeni posebno visoko goro. To ime je prav za prav Koroško ali Goruško, ker je v deželi tega imena veliko gorov. Na Krajnskoslovenjem imamo tudi razglede, da se *k* v *g* ali *g* v *k* spreminja, na priliko, kojiti, kar se na Pivki čuje, in kušcar, kar drugi zgovarjajo gojiti, gušter itd. Ravno tako se kaže ime Koroško iz Goruško, Goruško ali Gorjuško, in dalej Korošci, Korošice, Koroše iz Gorušci, Gorušice, Goruše; zadnje je morda pomen kake ženske, ki je sama velika kot (v podobiréči) kaka Goruša ali Gorjuša. Namest „Koroško“ je slišati zlasti na Gorenskem Krajnskega ime Koratan. Tudi to ime je iz „gora“ — gorat kraj ali Goratan. Tudi v tem imenu se je *g* v *k* zmenil, da se vsaj pogosto čuje Koratan. Nemško ime Kärnthen je ali iz slovenskega Koratan, ali iz Karni (Karner) imena ljudstva, ali pa iz imena Kern, kar je ime gore po latinski Mons Carinthus imenovane, ktera je blizu gosposvetskega polja, kjer so nekdanj koroške vojvode stavili. Ravno tako je en grad imenovan Kernski grad (Karnburg). (Glej časopis „Slovenija“ 1849, str. 280 — g. Svečan.)

Pri izpeljanji imena Kärnthen od „Karni“ ali od „Kern“ nas njegova končnica then ne smé motiti; Nemci so tudi sicer podobne končnice večkrat dostavljali, ko so iz krajnsko-slovenskih imen nemške imena napravljali. Vzemimo ravno tudi iz Koroškega razglede, tako je Wolting od „vol“, Malenthein od „malen“, Karnaterbach od „Krn“ ime potoka, ki se v Ziljo steka. (Glej „Slovenija“ 1849, str. 296—312). Iz Kärnthen je latinsko Carinthia, in ravno tako latinsko Carantania; vendar bi se zadnje brez vse sile dalo tudi od „Koratan“ izpeljati.

Nemško ime „die Karner“, kar Korošce pomeni, je vzeto iz latinskega Carni in to iz slovenskega Krajni; utegne pa tudi biti, da so Nemci sami neposredno ime Krajni v Karner preobrnili. „Die Karner“ (Karni) je edino ime s Krajni, li da je prvo v ustih tujecev, drugo pa nepopačeno slovensko. Tisti, katerim Nemci pravijo „die Karner“ (Korošci), so po svojem narodu tudi res od Latinov nazvani Carni, in slovenski Krajni, li da današnje čase v drugi deželi stanujejo, kakor pa tisti, ki se vedno po slovenski Krajni ali Krajnci zovejo, in katerim Nemci zdaj za Slovenci „die Krainer“ ali „Kraner“ (celo popačeno tudi „Graner“) pravijo. Z imenom Krajni, Krajnci in Karni (po nemški „die Krainer“ in „die Karner“) je nekako taka kot z imeni Parzi in Persi ali Perzjani, Franki in Francozi, Bretanci (to je Bretanji) in Britanci — prvi so na Francozskem, drugi na Angležkem ali Anglezi sami.

Nekako enako je tudi z imenom Slovenci, Slovaki ali Slavonci. Te imena so enega početka, med sabo ene, po raznih končnicah, po majhnih spremenah, po nekoliko različnem zgovarjanji različne, vendar pa med seboj sorodne ljudstva pomenijo. Da so nekdanji Goratan (Karantanio) veliko več si mislili nekteri, je prišlo menda od tod, ker so si povsod, kjer so od Karnov kaj čuli ali brali, si Goratan mislili, in ker se niso spomnili, da je vse slovensko ljudstvo, kar ga je bilo od jadranskega morja do Donave, imelo splošno ime Karni ali Krajni. Da je pa nekdanji Goratan veliko več bil memo današnjega, se ne dá tajiti, če tudi

ni bil ravno tako velik, kakor se nekterim zdí. Če bi na grobu kacega Korošca bil slovenski napis „Krajni“ ali „Krajnc“, bi bilo menda boljše zadeto, kot da na Dunajskih žaljah na grobu Krajnce, rajncega gosp. Koptarja, stoji napis „Carantanus“.

Ta moj sostavek bravši si utegne kdo misliti, da semtertje nekoliko drugače govorim, kot sem pred nekaj časom govoril. To je tudi res. Ko po tmi tavamo, se večkrat udarimo, vendar se ravno po tem marsikaj naučimo. Errando discimus! Poženčan.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz zlatnega Praga. Te dni je prišel na dan prvi letošnji zvezek časopisa českega muzeja. Ker je njegov zapovednik prezanjiv, ne dvomim, da bo mnogim čitateljem „Novic“ milo zvediti ga. Je pa sledeči: bvetni izbor iz „božanske komedije“ („Divina commedia“ od Dante Alighieri-ta); priobčuje ga Fr. Dauha. — Ribe morja jadranskega, od dr. Lambla. — Hradečki odlomek staroslovanskih nedeljnih evangelij, od Vaclava Hanky. — Mikulaš Dačický z Heslova a na Kbele. Spisal F. B. Mikovec. O nesnazih měst šosnih u hájeni svyh privilegi po roce 1620, od J. Erenbergera. — Presojevanje F. L. Čelakovskega „čitanja o primerjavajoči slovnici slovanski“, spisal Mart. Hattala. — Vést o matici česki. — Vést o českom muzeumu. — Knjigopis. — Z nazočnim zvezkom muzejnika je izdan tudi drugi oddelk prvega dela prevažnega spisa „Diejiny národu českého“ od slavnega Palackega. Drugi oddelk obsega povestnico česko od 1125 do 1253. — S tim važnim delom zgodovinskim je prišlo tudi drugo delo te verste, ne manj važno, iz peresa g. arkivara Jaromira Erbena na svetlo. Je pa to „Potovanje Krištofa Haranta iz Polčic“ del prvi. — Gosp. dr. F. L. Rieger izdal je „Život Mohamedův“, spis, preveden iz angleškega po slavnem Washingtonu Irving-u. — Gosp. Vojteh Šafarik prevedel je celo glasovito delo Humboltovo pod naslovom „Kosmos“ v česko narečje. — Gosp. K. Vlad. Zap, vrednik izverstnih „Památkov archeologických“ bode izdal nov spis o zemlji Čehov, tudi archeologično-topografičnem oziru, v českom narečju. Zorislav.

Iz Gorice 6. maja. Včeraj smo z veliko častjo pokopali svetlega našega nadškofa in kneza Lušin-a. Prišli so k pogrebu tudi svitli škof teržaški gg. Legat in mnoge višjih c. k. oblastnikov iz Tersta. Rajnki so bili sin kmečkih staršev iz doljnega Koroškega, pa so se po izverstnih lastnostih svojega uma in serca iz lastne moči povzdignili na visoko stopnjo cerkvenega kneza, ovenčanega z velikim križem Leopoldovega reda itd. Bili so rajnki škof v vsem mož po volji božji in tako milostnega serca, da so vse dali, kar so imeli. Živel bo njih blagi spomin dolgo dolgo v hvaležnih sercih! —

Iz Maribora 5. majnika.

Odperto pismice

gospodu farmeštru Rihardu Knabl-u, odbornemu soudu štajarskega zgodovinskega društva.

V 4. zvezku časnika „Mittheilungen des historischen Vereines für Steiermark“ pravite prečastiti gospod o „tako zvanem Deo Charto“ na Videmskem rimskem kamnu, da je neki dopisatelj ljubljanskih „Novic“ se prederznil Muharja pokvaritelja onega teksta imenovati. Na koncu Svojega pretresa pravite, da se radi udate, ako je kdo v stanu, razlago Vašo Videmskega napisa zatreti.

Akoravno bi jaz Vašemu pozivu na polje zgodovinsko le tadaj vstreči moral, kadar ste dokazali, da ste mislovstveni verstnik, to je, tudi slovenski znate in to razumite, kar jaz pišem, in da tedaj zamo-